

Agricultura de semi-subsistență în România: perspective de dezvoltare

Autor: Daniela Giurca

1. Agricultura de subzistență – un mod de viață pentru populația din zonele rurale în NMS și activități distractive în UE-15

Din punct de vedere teoretic, conform Economiei Globale a secolului XXI, agricultura de subzistență ar trebui să fie caracteristică doar economiilor mai puțin dezvoltate din lumea a treia. Cu toate acestea, fenomenul este încă prezent, chiar dacă și numai marginal, în multe țări dezvoltate, chiar și în statele membre ale Uniunii Europene (vezi Anexa 1). EUROSTAT definește agricultura de subzistență ca fiind aceea cu o valoare economică sub 1 ESU¹.

Amplitudinea acestui fenomen este redusă în vechile state membre ale Uniunii Europene, iar conotația și implicațiile sociale și economice ale acestui tip de ferme sunt foarte diferite comparativ cu noile state membre, unde ferma de subzistență este rezultatul tranziției și al reformelor în agricultură, fiind un fenomen cu importante implicații sociale în zona rurală, deoarece în majoritatea cazurilor ea este unica sursă de venituri pentru populația rurală vulnerabilă.

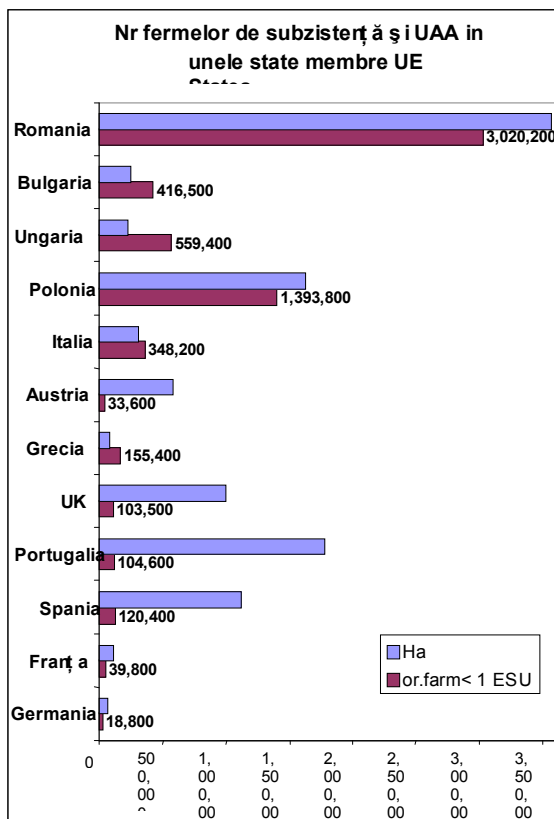
Analizele EUROSTAT arată că România este, de departe, țara cu cel mai mare număr de „ferme” de subzistență, urmată de Polonia, Ungaria și Bulgaria (vezi graficul 1). Dintre vechile state membre, Italia, Grecia, Spania, Regatul Unit al Marii Britanii și Portugalia au un număr semnificativ de “ferme” de subzistență, dar suprafața lor agricolă utilizată (UAA) nu depășește 10% din totalul UAA, cu excepția Austriei, unde fermele de subzistență reprezintă mai mult de 17% din suprafață.

În total, 71% din “fermele” din România sunt sub 1 ESU și reprezintă aproximativ 26% din UAA (graficul 2). Fermele de subzistență (sub 1 ESU) au suprafețe medii de aproximativ 0,5 ha în Grecia, Ungaria și Bulgaria, 1 ha în Italia și 1,2 ha în Polonia și România, în jur de 3 ha în Germania și Franța, aproximativ 9 ha în Spania și în Marea Britanie, și 17 ha în Portugalia și Austria.

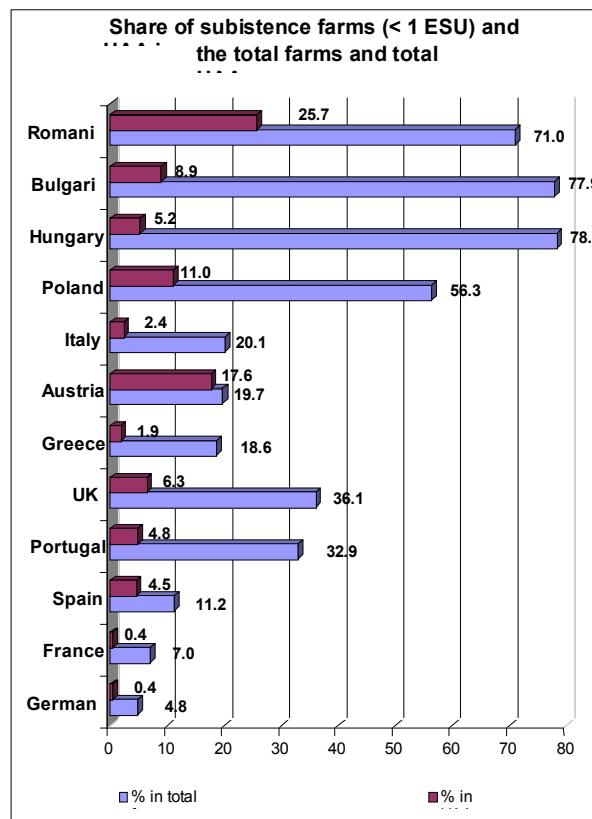
Conform statisticilor publicate de EUROSTAT, fermele de subzistență sub 1 ESU din Italia, Grecia și Portugalia au un anumit nivel de auto - consum, în timp ce fermele din Austria au un nivel ridicat de vânzări directe. Acest tip de ferme de subzistență din vechile state membre nu pot fi comparate cu cele din noile state membre, unde nivelul auto - consumului în cadrul fermelor este foarte ridicat, 91% în Ungaria, 86% în România, 78% în Bulgaria și 57% în Polonia.

¹ Unitate europeană de mărime egală cu 1200 Euro (Hotărârea Comisiei no. 85/377/ CEE) reprezintă unitatea de măsură a valorii economice a unei exploatații agricole. Valoarea economică se calculează ca suma marja brută standard pentru fiecare activitate (în cazul culturilor vegetale la hectar și în cazul creșterii animalelor per capita), diferențiată la nivelul fiecărei regiuni, pentru a include dezvoltarea specifică a diferitelor regiuni. Marja brută standard este definită ca diferența dintre valorile output-ului (productiei) obținut la hectar sau dintr-un animal și costul diverselor input-uri necesare pentru obținerea acelui output. De obicei MBS se calculează ca o medie trienală pentru a evita distorsiunile induse de prețuri sau de fluctuațiile producțiilor.

Graficul 1

Graficul 2

Sursa: pe baza publicațiilor specifice pentru fiecare țară din “Statistics in Focus”, elaborate folosind rezultatele Recensământului Structural al Fermelor (FSS) 2005.pentru fiecare țară, EUROSTAT, 2007

2. Agricultură de semi –subzistență – delimitare conceptuală necesară pentru noile state membre în perioada de tranziție la modelul de agricultură european

“Semi-subzistența” este o formă specifică Europei Centrale și de Est în timpul tranziției la economia de piață. Definiția acestui tip de fermă trebuie să ia în considerare o combinație a conceptelor economice, sociologice, statistice și istorice, iar conceptele ce definesc acest tip de fermă au devenit o nevoie teoretică și practică, ca prim pas în direcția integrării gospodăriilor în cadrul economiei moderne. Definiția acestui tip de fermă / de exploatare depinde de scopul acesteia. Sursa datelor este extrem de importantă dacă scopul este pur științific (identificarea comportamentului, analiză de impact). Totuși, dacă scopul este operațional, de implementare a instrumentelor de politică agricolă și rurală, atunci principiul simplității în implementarea acestor politici trebuie pus pe primul plan. Definiția generică a fermei de semi - subzistență în contextul noilor state membre este “ferma care produce în principal pentru auto - consum, dar de asemenea vinde o anumită parte din producție”, și în care “surplusul” care se vinde are un anumit grad de regularitate și consistență.

Această problemă a fost dezbătută în noile state membre (NSM), în special înaintea elaborării Planurilor Naționale de Dezvoltare Rurală, fiind abordată din perspectiva caracteristicilor locale ale fiecărui NMS, în funcție de nivelul de dezvoltare al economiilor respective, corelat cu gradul de modernizare generală a societății și cu acuratețea datelor disponibile. De exemplu, Ungaria a definit fermele

de semi - subzistență ca fiind acele ferme care au un venit total din vânzări obținut în urma activităților agricole de 2 - 4 ESU, și a propus ca indicator de eficiență o creștere la 4 ESU și chiar mai mult până la sfârșitul celui de al cincilea an, corelat cu capacitatea fermei de a vinde pe piață cel 80% din producția totală. Bulgaria a considerat ca fiind ferme de semi - subzistență cele între 1 și 4 ESU și a propus ca indicator de eficiență depășirea nivelului de 3 ESU până la sfârșitul celui de al cincilea an al programului.

În literatura de specialitate se pot distinge 3 tipuri de clasificare a fermelor după dimensiuni, după cum urmează:

- Pe baza dimensiunilor fizice (terenuri, efective de animale sau o combinație a celor două), sursa fiind recensământul agricol și / sau sondajele structurale;
- Pe baza dimensiunii economice (măsurată în ESU, începând cu SGM), sursa empirică complementară este FADN;
- Pe baza randamentelor financiare (rata de rentabilitate, profit), sursa o reprezintă declarațiile fiscale.

În cazul României, pentru fermele de dimensiuni mici și mijlocii, ultima sursă este încă nerealistă, cea de a doua este, pe moment, nesigură, iar prima este disponibilă (sondajul structural și recensământul) doar la niveluri agregate. Din acest motiv, adevărata imagine a structurii fermelor din România se poate obține numai combinând datele disponibile. Pe baza acestor date, precum și a concluziilor desprinse în urma studiilor și a dezbaterilor premergătoare elaborării Planului Național pentru Dezvoltare Rurală cu privire la pragul dintre fermele de subzistență și cele de semi - subzistență, s-a decis stabilirea acestor limite între 2 și 8 ESU (circa 350.000 de ferme), fiind reprezentate în general de ferme individuale tipice (ponderea persoanei juridice fiind mică, de 0.5-2.1%). Acest segment reprezintă 9% din totalul fermelor și aproximativ 16% din UAA, având o dimensiune medie de 4,9% ha/fermă pentru grupul de 2-4 ESU și de 9,4 ha pentru grupul de 4-8 ESU.

Pe baza experienței anterioare în implementarea măsurilor SAPARD, precum și a informațiilor actuale legate de zonele rurale din România, (privind dezvoltarea socio - economică și a cunoștințelor) putem presupune că nu vor solicita acest tip de sprijin mai mult de ¼ din potențialii beneficiari.

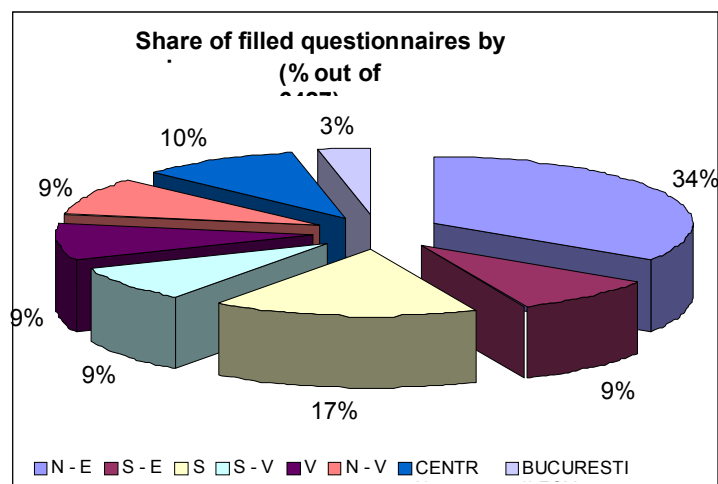
3. Studii de caz pentru determinarea sprijinului acordat fermelor de semi - subzistență

Dat fiind faptul că informațiile combinate de la diferite surse cu privire la dimensiunea economică a fermelor mici și mijlocii din România pot oferi doar o imagine "procesată" a fermelor, la sfârșitul anului 2006 MADR a inițiat un sondaj la nivelul întregii țări, pentru a putea elabora deciziile referitoare la clasificarea fermelor ca ferme de semi - subzistență, și pentru a le putea sprijini prin măsurile cuprinse în Planul Național de Dezvoltare Rurală.

Metodologia a constat din elaborarea unor declarații / chestionare trimise tuturor țărilor (pentru un eșantion de 6427 ferme), care au fost completate de către fermieri și ulterior consolidate la nivel regional și național. Ponderea chestionarelor completate pe regiuni este prezentată în graficul 3, iar ponderea chestionarelor completate pe regiuni și tipuri de dimensiuni ale fermelor respondenților este prezentată în graficul 4.

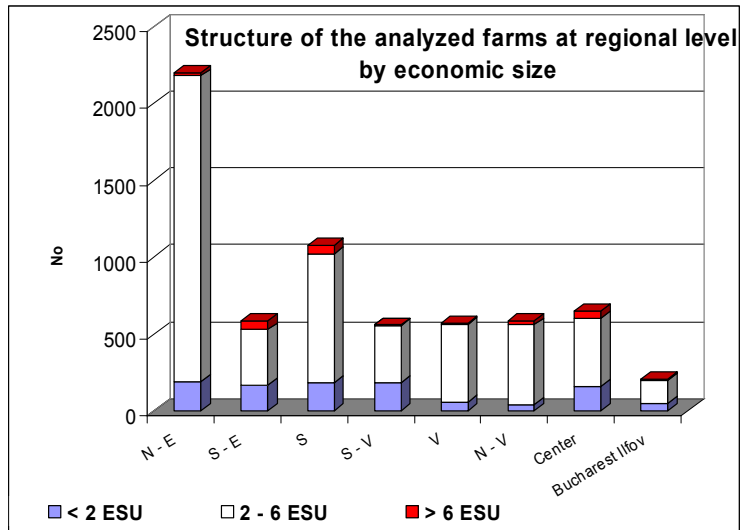
Ambele grafice de mai jos arată faptul că majoritatea chestionarelor su fost completate în regiunea de nord - vest și de sud, și că majoritatea respondenților au o fermă între 2-6 ESU (80% din chestionare).

Graficul 3

Sursa:pe baza datelor procesate de la MADR

Graficul 4

Sursa:pe baza datelor procesate de la MADR

Considerăm că această acțiune este salutară, deoarece în prezent, datele existente (cele furnizate de biroul FADN și cele obținute prin recensământ) nu oferă o imagine la zi a statutului fermelor de mici dimensiuni.

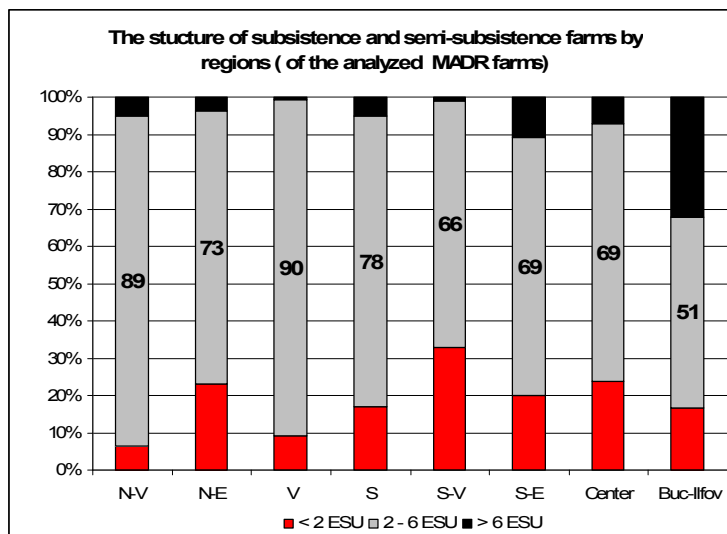
Declarația / chestionarul a cuprins un număr minim de date, utile pentru scopul propus:

- Amplasarea fermei;
- Dacă proprietarul are o pensie și, dacă răspunsul este afirmativ, ce tip de pensie;

- Date privind suprafața deținută în proprietate și categoria;
- Numărul loturilor și suprafața lor;
- Structura culturilor;
- Numărul efectivelor de animale.

Coeficienții pentru fiecare din activitățile agricole din ferme utilizate pentru a evalua dimensiunea economică sunt prezentați în anexa 2. După procesarea a aproximativ 6500 de chestionare completate în 1963 de comune, s-a configurat o structură a dimensiunii economice a fermelor, pe baza eșantionului la nivel regional (graficul 5) și la nivel național.

Graficul .5

Sursa: pe baza datelor procesate, furnizate de Ministerul Agriculturii

Deoarece acest studiu este mai degrabă empiric din punct de vedere metodologic și nu a încercat să stabilească un eșantion reprezentativ pe baze riguroase statistice, rezultatele obținute pot numai să ofere o imagine aproximativă a structurii fermelor de subsistență și de semi - subsistență din România. Totuși, alături de alte studii pe această temă, analiza detaliată a chestionarelor completate la fermele cu dimensiunea de 2 - 6 (80% din numărul total al chestionarelor) a reprezentat un punct de referință în decizia de a stabili pragul minim de semi - subsistență la 2 ESU, iar cel maxim la 8 ESU în vederea implementării măsurilor cuprinse în Planul Național de Dezvoltare Rurală în scopul sprijinirii acestor ferme pentru a se putea transforma în ferme familiale comerciale. Structura fermelor de semi - subsistență indică necesitatea realizării unor intervenții bine direcționate.

Ținând cont de faptul că în România, conform datelor de la Ministerul Agriculturii (iunie 2007), din numărul total al gospodăriilor agricole, doar 1.237.358 (29% din numărul total) erau înregistrate în Registrul Cadastral al Fermelor, având în exploatare 9.705.502 ha (70% din suprafața totală UAA) se poate spune că circa 3 milioane de mici gospodării nu pot fi considerate „ferme” pentru că nu îndeplinesc condițiile minime pentru a fi înregistrate (1 ha de teren, cu loturi de peste 0,3 ha) și nu sunt eligibile pentru a beneficia de plățile unice pe suprafață din Pilonul I. De asemenea, aceste valori oferă o indicație cu privire la imaginea de ansamblu a problemei agriculturii de subsistență în România. Pentru aceste 3 milioane de „ferme” sau „gospodării” care nu sunt eligibile pentru sprijinul acordat prin Pilonul I de sprijin al Uniunii Europene, guvernul trebuie să continue fosta politică de consolidare a fermelor prin diverse măsuri, cum ar fi măsura actuală referitoare la

pensia viageră, precum și prin utilizarea la maximum a măsurilor din Pilonul II, cum ar fi diversificarea activităților, sprijin pentru IMM - uri și încurajarea activităților de turism.

Pe lângă acest sprijin prin intermediul CAP, trebuie luate în considerare unele politici naționale destinate zonei rurale, cu măsuri socio - economice pentru această categorie, pentru a se reduce diferența dintre zonele urbane și cele rurale, în sensul ajustării structurii macroeconomice și al reducerii dimensiunii sectorului agricol în cadrul NMS.

Din totalul celor peste 3 milioane de ferme mici din România (de subzistență și semi - subzistență), ținând cont de limitele stabilite de Ministerul Agriculturii (între 2 și 8 ESU) doar 350 de mii pot fi considerate ca ferme „potențiale” care se pot transforma în ferme comerciale, cu ajutorul măsurii referitoare la sprijinul pentru fermele de subzistență din cadrul Planului Național de Dezvoltare Rurală. Considerând că numai $\frac{1}{4}$ din numărul total al fermelor “potențiale” va aplica pentru a solicita acest tip de sprijin, MADR estimează că aproximativ 76 de mii vor fi sprijinite și o rată de succes de 80% din aceste ferme vor deveni comerciale după 5 ani (aproximativ 60 de mii).

Prin comparație cu alte noi state membre cum ar fi Ungaria, care a estimat un potențial număr de 20 de mii de ferme și o țintă pentru sprijin de numai 3 mii, cu o rată de succes de 80%, și Bulgaria, cu o țintă de sprijin estimată la 21 de mii de ferme, cu o rată de succes estimată de numai 60% (circa 16 mii), considerăm că așteptările României sunt prea optimiste.

Pentru a simula o evaluare a sprijinului pe care îl pot primi fermele de semi - subzistență din România, am selectat la întâmplare, din fiecare regiune, 10 studii de caz ce prezintă ferme de semi - subzistență (din sondajul realizat de MADR) cu o dimensiune economică cuprinsă între 2 și 8 ESU, majoritatea în zone de deal, pentru a le folosi ca bază reală pentru o estimare a sprijinului financiar ce poate fi primit prin CAP.

Tabelul 1 și anexa 3 prezintă, sintetic, caracteristicile celor 10 ferme de semi - subzistență luate în considerare.

Tabelul 1: Caracteristicile principale ale fermelor de semi - subzistență luate în considerare în această analiză

	SC 1	SC 2	SC 3	SC 4	SC5	SC 6	SC 7	SC 8	SC 9	SC 10
UAA	3.2	3.6	6.5	3.7	6.1	7.0	4.5	12.5	3.4	36.0
Ha										
ESU	2.2	3.2	4.3	4.5	5.3	6.1	7.2	7.7	8.0	8.0
Din producția culturi%	31.7	78.2	52.2	29.0	34.7	25.6	11.9	72.8	74.7	100.0
Din producția animale%	68.3	21.8	47.8	71.0	65.3	74.4	88.1	27.2	25.3	0.0
Tip fermă ² din care:	mixt	În principal culturi	mixt	În principal animale	mixt	În principal animale	În principal animale	În principal culturi	În principal culturi	În principal culturi
În principal	<i>Diverse culturi și animale</i>	<i>Cereale, oleaginoase și diverse granivores</i>	<i>Culturi arabile și granivore</i>	<i>Diverse animale și culturi arabile</i>	<i>Cereale și diverse rumegătoare și granivore</i>	<i>Rumegătoare și granivores</i>	<i>Specializat lapte și carne vită și diverse animale</i>	<i>Pășuni și ovine</i>	<i>Culturi arabile și rumegătoare mixte și granivore</i>	<i>Cereale și oleaginoase</i>
Pensie pt limită de vârstă	nu	da	nu	da	nu	da	nu	da	nu	da

Sursa: din declarațiile fermierilor, colectate de MAFRD, octombrie - noiembrie 2006

Se presupune că fermele selecționate pentru această analiză îndeplinesc condițiile pentru sprijinul 3 CAP. După analizarea structurii acestor ferme, putem spune că ele sunt în general ferme mixte (cu o singură excepție), tipice pentru fermele țărănești din România, cu suprafețe între 3 și 36 ha, capul familiei fiind pensionat la limită de vârstă și mai tânăr, în proporții egale.

Deoarece sondajul nu a inclus întrebări referitoare la producția vândută, se poate presupune că în toate cazurile analizate în cadrul studiului nostru (cu unele excepții referitoare la CS 10 care cultivă cereale și oleaginoase pe 15 ha, și CS 7 specializate în producția de lapte și carne de vită) nivelul integrării pe piață este extrem de scăzut, ponderea auto - consumului este ridicată, iar surplusul (de lapte, brânză de oaie, carne de porc, carne de pasăre și ouă) se vinde probabil direct pe piețele țărănești. Cu siguranță că fermele având o suprafață mai mare de teren folosesc serviciile furnizate de către terțe părți pentru lucrul la câmp și probabil că "fermierii" care lucrează în aceste gospodării nu au deloc cunoștințe specifice (poate doar unii din cei care nu sunt pensionați).

Sprijinul financiar pentru fermele selecționate se va furniza prin plăți directe pe suprafață, în funcție de suprafață și prin măsuri de piață alături de asistență pentru dezvoltare rurală. (în acest caz prin Axis 1).

Metodologia pentru estimare a fost simplă, folosind informațiile referitoare la structura culturilor și numărul aferent de hectare, numărul animalelor din fiecare fermă (bovine, ovine și caprine) - vezi anexa 3 - și valoarea sprijinului potențial acordat prin legislația în vigoare (tabelul 2).

² Considerăm ca fiind "ferme mixte" acele ferme care au o dimensiune economică compusă din aproximativ 50-50% ESU efective de animale și culturi, iar "în principal de efective de animale" sau "în principal de culturi agricole" dacă ponderea ESU din efective sau culturi este o combinație de 25-75%.

Nu s-a considerat că fermele care cultivă porumb, floarea soarelui, rapiță sau soia ar putea primi plăți naționale directe complementare pentru culturi energetice (54 euro/ha).

Tabelul 2: Plăți directe conform OG 125/2007, O.M. 295/2007 și H.G. 985/2007

Specificații	EURO*/ha sau EUR/cap 2007
Schema plăți unice pe suprafață din FEAGA	50,5
Plăți naționale directe complementare de la bugetul MADR'+FEADR	
Grâu, seară, orz, orz pt. malț, ovăz, floarea soarelui, porumb, rapiță, fasole și alte legume, flori, plante furajere +	47,0
- pentru culturi energetice (porumb, semințe de floarea soarelui, semințe de rapiță, soia)	45,0
- Hamei	120
Sfeclă de zahăr	192,08 (+77,2 dacă au contract cu o fabrică de zahăr)
Efective în ferme care produc pentru piață	
- Efective pentru producția de lapte și carne de vită	146 (împărțit în 2 plăți/an)
- Oi și capre	10 (împărțit în 2 plăți pe an)

* rata de schimb 1Euro = 3,3441RON

Sursa: legislația în vigoare în 2007

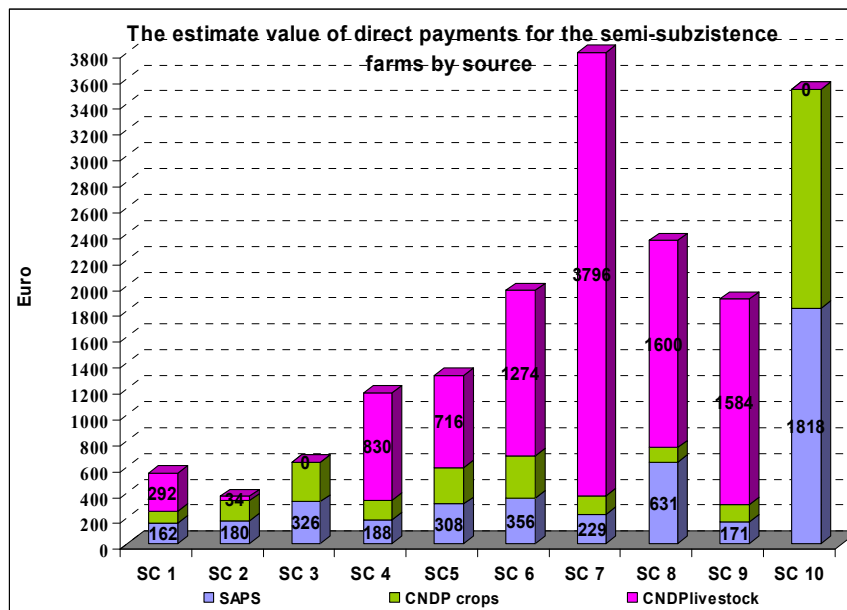
Cele zece ferme analizate ar putea primi plăți directe de la UE și de la bugetele naționale între 370 euro și 4166 euro (tabelul 3), valoare direct influențată de structura și tipologia fermelor (graficul 6).

Tabelul 3 Valoarea plăților directe pentru fermele de semi - subzistență analizate

Specificații	EURO									
	SC 1	SC 2	SC 3	SC 4	SC5	SC 6	SC 7	SC 8	SC 9	SC 10
SAPS	162	180	326	188	308	356	229	631	171	1818
CNDP	386	186	303	977	996	1603	3937	1712	1719	1692
Total plăți directe	548	367	629	1165	1304	1959	4166	2344	1891	3510

Sursa: estimări proprii

Graficul 6

Sursa: estimări proprii

Se poate observa că sprijinul național prin CNDP intenționează să completeze plățile directe pe suprafață de la bugetul UE care se ridică la numai 25% comparativ cu suma acordată în vechile state membre, iar pentru fermele de animale (bovine și ovine) plățile directe acordate de la bugetul național aduc o contribuție considerabilă la veniturile fermierilor.

Pe lângă sprijinul prin plăți directe acordat prin Pilonul I, aceste ferme pot de asemenea să acceseze o serie de măsuri din Planul Național de Dezvoltare Rurală. Dintre aceste măsuri, cele mai fezabile pentru cazurile studiate ar fi sprijinirea fermelor de semi - subzistență, crearea exploatărilor agricole a tinerilor fermieri, înființarea grupurilor de producători, dezvoltarea activităților neagricole și acordarea de plăți compensatorii pentru agri-mediu, în special pentru agricultura organică, modernizarea fermelor, instruire/training, furnizarea serviciilor de consultanță pentru fermieri.

Presupunem că fermele analizate ar avea acces la cel puțin două din măsurile anterior menționate, de exemplu la sprijinul pentru fermele de semi - subzistență și crearea exploatărilor agricole a tinerilor fermieri. Pentru a îndeplini criteriile de eligibilitate pentru a accesa aceste măsuri de sprijin, presupunem că fermierii pensionari vor renunța la fermă în favoarea unui mai tânăr conducător al gospodăriei, (sub 40 de ani, care poate fi un membru al familiei sale), iar conducătorii gospodăriilor care nu sunt pensionați și au sub 55 de ani au venituri din alte surse.

Sprijinul pentru fermele de semi - subzistență se acordă fermierilor³ sub 62 de ani, care prezintă un plan de afaceri pentru restructurarea gospodăriei. Limita de vârstă impusă s-a stabilit pe baza ponderii ridicate a fermelor de semi - subzistență, conduse de persoane pensionate care nu ar fi avut suficientă motivație pentru a dezvolta o gospodărie viabilă. La 3 ani după acordarea sprijinului, viabilitatea fermei de semi - subzistență va trebui demonstrată printr-o creștere de 20% a producției pentru vânzare și printr-o creștere cu minimum 3 ESU a dimensiunii gospodăriei, comparativ cu starea inițială, așa cum s-a menționat în planul de afaceri. Sprijinul

³ Fermierul este o persoană fizică sau juridică, a cărei gospodărie este situată în teritoriul țării și are o dimensiune egală sau peste 2 ESU, care realizează în principal activități agricole și care este înregistrat în Registrul Cadastral al Fermelor/Agricol

acordat în cadrul acestei măsuri este de 1500 euro/an/fermă de semi - subzistență pe o perioadă de maxim 5 ani. De asemenea, acești fermieri pot accesa măsurile destinate instruirii profesionale și serviciilor de consultanță. De la caz la caz, pot accesa și măsura pentru modernizarea fermelor, sau alte măsuri cum ar fi: înființarea grupurilor de producători, dezvoltarea activităților neagricole și acordarea plăților compensatorii pentru agri-mediu, îndeosebi pentru agricultura organică.

Înființarea exploatărilor agricole a tinerilor fermieri are ca scop înființarea și/sau preluarea prin transfer al proprietății și/sau arendare printr-un contract de minimum 5 ani sau concesiunea unei ferme între 6 - 40 ESU, pentru prima dată de către un manager (conducător) al gospodăriei, pentru tinerii sub 40 de ani. Cei care accesează această măsură trebuie să prezinte un plan de afaceri și vor trebui să participe în primii 3 ani după primirea sprijinului, la instruire profesională prin măsura 111 "Instruire profesională, diseminare de informații și cunoștințe" în cel puțin unul din aceste domenii: managementul gospodăriei agricole, contabilitatea fermelor, protecția mediului, agricultura organică etc. Sprijinul va fi acordat sub formă de primă, în două tranșe: 60% din valoarea sprijinului pentru înființare, la data aprobării de către APDRP a cererii pentru obținerea sprijinului, și 40% după îndeplinirea activităților prevăzute în planul de afaceri. Beneficiarul trebuie să demonstreze că dimensiunea fermei este mai mare de 10 ESU și că a crescut cu minimum 4 ESU începând cu data deciziei individuale de acordare a sprijinului pentru înființarea noului fermier. Valoarea sprijinului pentru înființare este de 10.000 euro pentru o gospodărie cu dimensiunea minimă de 6 ESU, iar peste această dimensiune, sprijinul de înființare poate crește cu 2.000 euro / 1 ESU, dar nu poate depăși 25.000 euro/gospodărie. De asemenea, tinerii fermieri pot accesa și alte măsuri:

- *"Instruire profesională, acțiuni de informare și diseminare a cunoștințelor"*;
- *"Modernizarea holdingurilor agricole"*;
- *"Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii legată de dezvoltarea și adaptarea agriculturii și silviculturii"*;
- *"Sprijinirea fermelor de semi - subzistență"*;
- *"Furnizarea serviciilor de consultanță pentru fermieri"*.

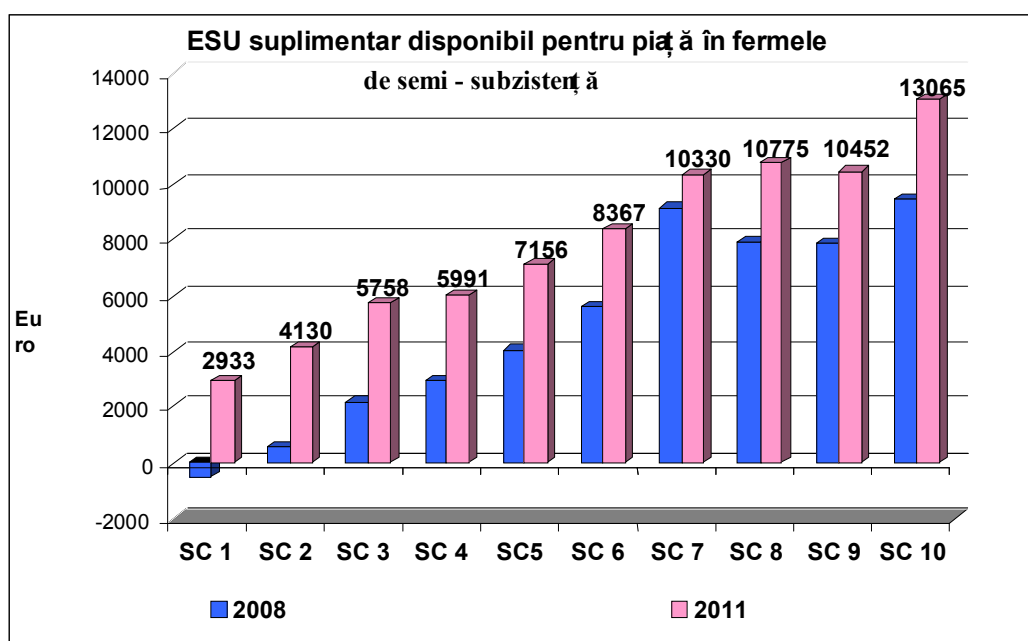
Să presupunem că o familie cu 3 membri are un consum mediu de 4,3 ESU și că, pentru a începe să vândă o parte din producție, trebuie să realizeze cel puțin un surplus de 2-4 ESU. În această ipoteză de lucru, am evaluat valoarea surplusului detinat vânzării în cazul fermelor pe care le-am luat în considerare, conform scenariilor prezentate mai jos.

2008	2011
<ul style="list-style-type: none"> • ESU – nivelul 2006 • SAPS + CNDP conform legislației în vigoare (tabelul 3) • Auto - consum – 4,3 ESU (5160 euro pentru o familie cu 3 membri) • Sprijin pentru fermele de semi – subzistență din Pilonul 2 (1500 euro anual) 	<ul style="list-style-type: none"> • + 3 ESU comparativ cu 2008 • SAPS + CNDP conform legislației pentru noile state membre (40% SAPS + CNDP descrescând anual cu 30%) • Auto – consum – 4,3 ESU (5160 euro pentru o familie cu 3 membri) • Sprijin pentru fermele de semi – subzistență din Pilonul 2 (1500 euro

2008	2011
	anual)

După cum arată Graficul 7, sprijinul prin plăți directe coroborat cu stimulente pentru fermele de subzistență (conform NRDP) poate duce la o creștere a surplusului destinat vânzării de cel puțin 20%. Aceasta diferă în funcție de specializarea fermei în ceea ce privește producția. Fermele care au efective mai mari de animale trebuie să acceseze alte măsuri, deoarece veniturile lor vor scădea, pe măsură ce scad CNDP (singurele plăți directe pentru crescătorii de animale). Aici trebuie să menționăm că există premisele reale pentru transformarea în entități comerciale numai în cazul holdingurilor cu un surplus destinat vânzării de cel puțin 4 - 5 ESU. În aceste condiții, stabilirea unei limite superioare de eligibilitate a fermelor pentru implementarea măsurii de semi – subzistență (peste 4ESU) ar fi un lucru mai eficient și mai realist pentru România. Sprijinul pentru fermele având între 2 – 4 ESU va fi doar o măsură „socială” pentru fermierii care nu vor atinge obiectivul propus de restructurare a fermelor.

Graficul 7

Sursa: estimări proprii

Considerând, mai sus, sprijinul pentru înființarea exploatărilor tinerilor fermieri, pentru care (în scenariile descrise), fermele peste 6 ESU sunt eligibile (adică, SC 6, SC 8, SC 10), pe baza unui plan de afaceri, putem presupune că suma minimă de 6000 euro care poate fi acordată fermierului în prima fază, poate duce la creșterea holdingului astfel încât acesta să devină viabil din punct de vedere comercial, prin investiții în tehnologie și în input – uri. La acestea se adaugă accesul la cunoștințe, dat fiind faptul că este recomandabilă înscrierea, în paralel, la programele de “Instruire profesională și diseminare a informațiilor și a cunoștințelor”.

Pe lângă acest set de măsuri, toate fermele luate în considerare în această analiză pot avea acces la diverse alte programe, cum ar fi: *stimulente pentru grupurile*

de producători, plăți pentru agri - mediu și sprijin pentru fermieri din zonele cele mai puțin favorizate (dacă e cazul).

Având în vedere toate aceste evaluări de mai sus, se poate afirma că 20% din grupul țintă al MADR⁴ are șanse reale de a atinge acest obiectiv, ceea ce înseamnă aproximativ 12 mii de ferme care au șanse reale de a se angaja în activități comerciale pe termen mediu. (doar un succes de 21% în cazul rezultatelor prognozate de MADR).

Pentru restul de circa 3 milioane de „fermieri”, guvernul trebuie să continue implementarea măsurilor de consolidare a fermelor, în cadrul limitărilor UE. De asemenea, trebuie să continue accesarea și utilizarea la maximum a măsurilor din Pilonul II (ca, de exemplu, diversificarea activităților rurale și sprijinul pentru IMM – uri, încurajarea activităților de turism, sprijinirea tinerilor fermieri) și, în mod complementar, trebuie să elaboreze politici socio – economice special destinate zonelor rurale.

Referințe bibliografice

1. Giurca D. Luca L, Hurduzeu G. (2006) Scenarii privind impactul măsurilor de dezvoltare rurală asupra structurilor agricole din România după aderarea la Uniunea Europeană, PAIS 4, Institutul European
 2. Z. (2004) Politici și instituții pentru transformarea în entități comerciale a fermelor de subzistență în țările în tranziție, Jurnal of Asian Economics, 15, 461–4798
- *** Programul Național de Dezvoltare Rurală, 2007-2013-Romania
*** Dezvoltarea rurală în UE – Informații statistice și economice” 2006, DG Agri
*** EUROSTAT (2007) “Statistics in Focus” studii de țară elaborate pe baza rezultatelor din Recensământul structural al fermelor (FSS) 2005.
*** Anuarul statistic al României, 2006

Anexa 1. Ponderea fermelor de subzistență în unele state membre ale UE

⁴ Din totalul de 350 mii ferme între 2-8 ESU, 80% au dimensiunea între 2-4 ESU, iar 20% între 4-8 ESU.

Țara	Specificații	Nr. total de ferme	< 1 ESU ferme de subzistență	% ferme de subzistență din totalul fermelor	≥ 1 ESU	% în total
Germania	Nr. ferme	389900	18800	4,8	371100	95,2
	Ha (000)	17035,2	59,9	0,4	16975,3	99,6
Franța	Nr. ferme	567100	39800	7,0	527400	99,6
	Ha (000)	27590,9	100,5	0,4	27490,4	99,6
Spania	Nr. ferme	1079400	120400	11,2	959000	88,8
	Ha (000)	24855,1	1114,1	4,5	23741,0	95,5
Portugalia	Nr. ferme	323900	104600	32,3	219300	67,7
	Ha (000)	3679,8	1767,0	4,8	3502,9	95,2
Regatul Unit al Mării Britanii	Nr. ferme	286700	103500	36,1	183200	63,9
	Ha (000)	15894,3	996,3	6,3	14898,0	93,7
Belgia	Nr. ferme	51500	2000	3,9	49500	96,1
	Ha (000)	1385,6	2,0	0,1	1383,5	99,1
Grecia	Nr. ferme	833700	155400	18,6	678200	81,4
	Ha (000)	4016,3	78,0	1,9	3938,4	98,1
Austria	Nr. ferme	170600	33600	19,7	137000	89,3
	Ha (000)	3266,2	576,0	17,6	2690,2	82,4
Italia	Nr. ferme	1728500	348200	20,1	1380300	78,9
	Ha (000)	12707,8	301,9	2,4	12405,9	97,6
Polonia	Nr. ferme	2476500	1393800	56,3	1082700	43,7
	Ha (000)	14754,9	1622,6	11	13132,2	89
Ungaria	Nr. ferme	714800	559400	78,3	155400	21,7
	Ha (000)	4266,5	221,2	5,2	4045,3	94,8
Rep Cehă	Nr. ferme	42300	15900	37,6	26400	62,4
	Ha (000)	3557,8	37,1	1,0	3520,7	99,0
Bulgaria	Nr. ferme	534600	416500	77,9	118100	22,1
	Ha (000)	2729,4	241,8	8,9	2487,6	91,1
Romania	Nr. ferme	4256200	3020200	71	123699	29
	Ha (000)	13906,7	3569,6	25,7	10337,1	74,3

Anexa 2 Coeficienții utilizați pentru evaluarea dimensiunii economice a fermelor incluse în recensământul MADR

Nr	Specificații	ESU/ha	Efective animale	ESU/cap
1	Grâu	0,280	Cabaline	0,071
2	Ovăz	0,084	Bovine sub 1 an	0,061
3	Porumb	0,213	Bovine peste 2 ani, masculi	0,095
4	Alte cereale	0,085	Vaci de lapte	0,261
5	Cartofi	1,174	Ovine pt reproducere	0,008
6	Sfeclă de zahăr	0,547	Capre pt reproducere	0,033
7	Tutun	1,228	Purcei sub 20 kg	0,057
8	Hamei	0,417	Scroafe pt reproducere	0,243
9	Legume proaspete	2,257	Porci	0,140
10	Caăpșuni	17,481	Pui broiler -100 capete.	0,450
11	Pepeni	2,883	Găini -100 cap.	0,596
12	Pășuni permanente	0,168	Curcani -100 cap.	0,576
13	Semințe de floarea soarelui	0,173	Rațe - 100 cap.	0,328
14	Livezi	2,125	Gîște - 100 cap.	0,878
15	Vie	1,749	Stupi de albine	0,083

Anexa 3. Caracteristicile fermelor de semi – subzistență analizate

Specificații	SC 1	SC 2	SC 3	SC 4	SC5	SC 6	SC 7	SC 8	SC 9	SC 10
Dimensiunea economică (ESU) din care:	2.17	3.20	4.33	4.51	5.32	6.09	7.23	7.70	8.04	8.03
Producția culturi agricole	0.69	2.50	2.26	1.31	1.85	1.56	0.86	5.61	6.01	8.03
Producția efective animale	1.48	0.70	2.07	3.20	3.47	4.53	6.37	2.09	2.03	0.00
Suprafața agricolă utilizată (ha) din care:	3.2	3.57	6.45	3.73	6.1	7.04	4.53	12.5	3.39	36
Arabilă	2	3.1	6.25	3.13	5.96	7	3	2.4	2.89	34
Pășuni	1			0.5			1.5	10	0.4	
Livezi										
Viță de vie	0.05	0.22			0.05	0.04		0.1	0.1	
Grădina din curte	0.05	0.25	0.2	0.1			0.03			
Structura culturilor (ha)										
Grâu	0.75	1.5			5	3			1	15
Ovăz	0.1					1	2	0.38		
Porumb	1	1	2	2.18	0.96	2	1	1	1.5	5
Floarea soarelui seminte		0.25	3.25			1				16
Legume proaspete		0.25	0.2	0.15			0.03		0.09	
Cartofi	0.1			0.1						
Căpșuni		0.25							0.3	
Fân	0.05			0.8				1		
Pășuni permanente	1.1			0.5			1.5	10	0.4	
Tutun			1							
Livezi										
Vie	0.05	0.22			0.14	0.04		0.1	0.1	
Efective (nr.)										
Cabaline				2		1	2	2	1	
Bovine sub 1 an	1			2			5		2	
Bovine sub 1 an, masculi				1			2			
Bovine peste 2 ani, masculi						1	1			
Vaci de lapte	1			2	1	3	8		2	
Ovine pt reproducere				10	56	60	120	140	90	
Capre pt reproducere		2			1	9	26	20	10	
Porci	6	2	14	1		7	3	3	4	
Scroafe pt reproducere				1	10		2			
Purcei sub 20 kg				6			11			
Pui broiler										
Găini	30	50	18	100	50	25	35		15	
Gâște	5			10		15	7			
Curcani	13						10			
Rațe	8					10	25			
Stupi de albine				10		20				

Specificații	SC 1	SC 2	SC 3	SC 4	SC5	SC 6	SC 7	SC 8	SC 9	SC 10
Pensie pt limită de vârstă	nu	da	nu	da	nu	da	nu	da	nu	da